

**1.14. Изводи и предложения за подобряване
управлението на отпадъците в страната, с цел
постигане на поставените цели и изисквания на
Рамковата директива 2008/98/ЕС относно
отпадъците и другите директиви и регламенти в
областта на управление на отпадъците и вземане
на правилни решения предвид ключовите въпроси
в пакета „Кръгова икономика“**

- Основни изводи и предложения относно *битовите* отпадъци:
 - Общото количество на образуваните битови отпадъци следва тенденция към трайно намаление, като за периода 2008-2018 г. намалението е с около 36%. Съществено намаляват и количествата на депонираните битови отпадъци и на директно депонираните битови отпадъци.
 - Делът на битовите отпадъци в общото количество на образуваните отпадъци за периода 2008-2018 г. е намалял до 2-4%.
 - Същата тенденция се проследява и при количествата образувани битови отпадъци на човек от населението - намаление за периода 2008-2018 г. от 590 на 407 кг/ж/г.
 - В сравнителен план с ЕС-27, България е под средното ниво на образуване на битови отпадъци на жител на година за 2018 г. - 489 кг/жител за ЕС-28 и 407 кг/жител за България.
 - Основен източник на битовите отпадъци са домакинствата – около 90% от битовите и приравнените на тях отпадъци.
 - Най-големи количества отпадъци се образуват в Югозападния район (над 1/3 от битовите отпадъци в страната и с постоянно нарастващ дял), а в Южна България се генерират над 66% от битовите отпадъци в страната.
 - Значителни различия има между общините по показателя образувани битови отпадъци на жител на година, което освен от различията в икономическите и социалните показатели се дължи и на неточното измерване на отпадъците поради липса на измерващи везни на депата, които все още не са приведени в съответствие с нормативните изисквания.
 - Депонирането, като метод за обезвреждане на отпадъците, е с най-голям относителен дял в третирането на битовите отпадъци, независимо че намалява през последните 10 години.
 - През последните години България е с по-ниско ниво на рециклиране на битови отпадъци от средното за страните-членки на ЕС, но се отчита тенденция на постоянен ръст на дела на рециклираните битови отпадъци от 19,4% през 2008 г. до 31,5% през 2018 г. По показателя компостирани битови отпадъци на жител България е на едно от последните места.
 - В състава на образуваните битови отпадъци биоразградимите представляват 36%, биологичните са 25%, а рециклируемите фракции от хартия и картон, пластмаса, стъкло и метали – 27,5%.
 - Делът на населението, обхванато от системите за организирано сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци, нараства постоянно и през 2018 г. достига 99,8%.

- Основни изводи и предложения относно *производствените* отпадъци
 - За периода 2008-2018 г. в България общото количество на образуваните производствени отпадъци по данни на НСИ е 177 995 хил. тона.
 - В периода 2008-2018 г. се наблюдава тенденция на увеличаване на количеството на образуваните производствени отпадъци въпреки колебанията в някои от годините, като нарастването през 2018 г. спрямо 2008 г. е с 35%.
 - Подреждането на образуваните производствените отпадъци по икономически дейности показва, че на първо място е „Производство и разпределение на енергия и горива“, чийто дял съставлява 56,7% от общо образуваните производствени отпадъци за периода 2013-2018 г.
 - За периода 2013-2018 г. предадените за оползотворяване производствени отпадъци представляват 23,2% от общо образуваните производствени отпадъци за периода, а отпадъците, предадени за обезвреждане – 49,1% от образуваните производствени отпадъци за периода. За разлика от предадените за оползотворяване производствени отпадъци, чиито количества намаляват в разглеждания период, количествата на предадените за обезвреждане производствени отпадъци се увеличават с близо 50% от 2013 г. до 2018 г.
 - За периода 2013-2018 г. са изнесени от страната общо 477 538 тона производствени отпадъци.
 - България продължава да е вторият най-голям генератор на отпадъци на единица БВП, след Естония, като стойностите на показателя са няколко пъти по-високи от средните за ЕС.
 - По отношение на показателя образувани производствени и строителни отпадъци на жител, стойностите на показателя и тенденциите са по-благоприятни от средноевропейските показатели.

- Основни изводи и предложения относно *строителните* отпадъци
 - Налично е общо и специфично законодателство, а също така и стратегически план за управление на строителните отпадъци, като са поставени конкретни количествени цели за поетапно достигане до 2020 г. на подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване.
 - Строителните отпадъци са със сравнително малък относителен дял от образуваните производствени отпадъци – около 6,6%.
 - В последните години на анализирания период се наблюдават положителни тенденции за нарастване на относителния дял на оползотворените спрямо обезвредените строителни отпадъци.
 - Преобладаващата част от строителните отпадъци имат висок потенциал за рециклиране и оползотворяване, има достъпни технологии за рециклиране, но няма достатъчен капацитет за рециклиране на строителни отпадъци.

- Все още не е изградена национална информационна система за образуваните, рециклираните, оползотворените и депонираните строителни отпадъци, поради което данните за отпадъците от строителство и разрушаване от наличните източници са непълни.
 - В аспекта на европейските сравнения, България е с многократно по-ниски стойности на показателя СО/жител/г. от средното за ЕС-27.
- Основни изводи и предложения относно *опасните* отпадъци
- За периода 2008-2018 г. в Република България общото количество на образуваните опасни отпадъци по данни на НСИ е 3965 хил. тона или средногодишно около 360 хил. тона.
 - За периода 2008-2018 г. количествата на образуваните опасни отпадъци бележат значителен спад.
 - От образуваните опасни отпадъци за 2018 г., с най-голям дял (75.9%) са образуваните опасни отпадъци от преработващата промишленост.
 - За периода 2013-2018 г. са предадени за оползотворяване над 11% от образуваните опасни отпадъци, като над 50% от предадените за оползотворяване опасни отпадъци са с източник преработващата промишленост.
 - Относителният дял на внесените в страната опасни отпадъци спрямо образуваните опасни отпадъци за периода 2010-2017 г. е нараснал до 12,53%, а на изнесените – 2,38%.
 - Износът на опасни отпадъци за периода 2010-2018 г. е основно към държави от ЕС - Германия, Австрия и Румъния. За същия период внесените опасни отпадъци в страната са основно от Румъния, Нидерландия, Гърция, Сърбия и Северна Македония.
 - В България през последните години има известен ръст на БВП, но с по-бързи темпове намаляват опасните отпадъци.
- Основни изводи и предложения относно *специфичните потоци отпадъци*
- Потреблението на опаковки в страната нараства през периода 2008-2018 г. Най-сериозен ръст в количеството на използваните опаковки се наблюдава при категориите дърво и метал – съответно 9 пъти за дърво и над 2 пъти при метал през 2018 г. спрямо 2008 г. В края на периода над 1/3 от пуснатите на пазара опаковки са от хартия и картон, следвани от опаковки от пластмаса - около 1/4 от опаковките, и стъкло – около 1/5 от опаковките.
 - Страната изпълнява общите национални цели по рециклиране и оползотворяване на отпадъци от опаковки, както и целите за рециклиране на отпадъците от опаковки, по материали.
 - Процентът на рециклирани опаковки в България е близък до средния за ЕС.

- В рамките на ЕС нарастват както цените на реализираните на европейските пазари рециклируеми материали, така и търгуваните обеми. Може да се предположи, че пазарът на рециклируеми материали ще продължава се развива както на ниво ЕС, така и на територията на страната, като това развитие се основава на влизането в експлоатация на нови инсталации за предварително третиране, изградени със средства по ОПОС.
- Организацията по оползотворяване са постигнали заложените цели по оползотворяване/ рециклиране на ИУЕЕО.
- България е изпълнила целите си по събиране на ИУЕЕО, образувано от бита и извън бита, както и целите си по оползотворяване и рециклиране на ИУЕЕО.
- За разглеждания период количеството на събраното ИУЕЕО е нараснало два пъти.
- За десетгодишния период се наблюдават положителни тенденции по отношение събраните ИУМПС, като количествата оползотворени материали и рециклирани материали са нараснали повече от три пъти
- България е постигнала заложените национални цели за повторно използване и оползотворяване и повторно използване и рециклиране на ИУМПС.
- В България е въведена работеща схема за разширена отговорност на производителя за отпадъците от НУБА.
- През 2017 г., 2016 г., 2015 г., 2014 г., 2013 г. страната е събрала НУПБА, НУАБА и НУИБА, в количества, отговарящи на нормативно заложените коефициенти на събираемост
- За последните анализирани години:
 - Всички събрани НУБА, включително и тези отделени в резултат на предварително третиране на ИУЕЕО и на разкомплектоване на ИУМПС са предадени за предварително третиране, рециклиране и/или оползотворяване.
 - България е изпълнила целта за рециклиране на материалите, съдържащи се в оловно-киселите батерии и акумулатори.
 - Постигната е възможно най-висока степен на рециклиране на оловото, което се съдържа в оловно-киселите батерии и акумулатори.
 - Постигната е степента на рециклиране на материалите, съдържащи се в другите НУБА.
- Схемата „Разширена отговорност на производителя“ за гуми показва много добри резултати.
- Постигнати са целите за ИУГ по оползотворяване, по рециклиране и/или регенириране на национално ниво.
- На национално ниво се постигат целите по оползотворяване на отработени масла. Всички лица изпълняващи задълженията си индивидуално, както и

организациите по оползотворяване на ОМ са доказали изпълнение на задълженията си по оползотворяване на ОМ и са постигнали заложените в Наредбата цели.

- Постигнато е добро ниво в управление в йерархията на управление на отработените масла.
- Основни изводи и предложения относно отпадъците от утайки от ПСОВ
 - В периода 2008-2018 г. има увеличаване на количествата на образуваните утайки от ПСОВ.
 - Образуваните годишни утайки от ПСОВ на жител в страната са едни от най-ниските в ЕС.
 - Изпълняват се заложените цели за рециклиране и материално оползотворяване на утайките в Плана за действие на Националния стратегически план за управление на утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води в България.
 - Не се изпълняват поставените цели в Националния стратегически план по отношение енергийно оползотворяване на утайките за 2018 г.

Изводи и препоръки от анализа и оценката на действащото законодателство по управление на отпадъците

- На европейско ниво е прието ново обширно и много амбициозно законодателство в сектора на управление на отпадъците, основаващо се изцяло на стратегическите и политически документи за „кръгова икономика“ и „нулеви отпадъци“.
- В следващите пет години се очаква ЕК да направи допълнителни проучвания и е възможно въвеждане на нови още по-амбициозни законодателни изисквания относно хранителните отпадъци, отпадъците от текстил, отпадъците от строителство и др.
- Националното законодателство, уреждащо обществените отношения, свързани с управление на отпадъците е хармонизирано с европейското законодателство, прието до 2017 г.
- Националната правна рамка е построена в цялост и като логична конструкция и архитектура, която може да бъде допълвана и променяна съобразно новото европейско законодателство. Разработени са предложения за законодателни изменения и допълнения в ЗУО за въвеждане в националното законодателство на последните изменения в: Рамковата директива за отпадъците 2008/98/ЕС; Директивата 94/62/ЕС относно опаковките и отпадъците от опаковки; Директива 99/31/ЕС относно депата за отпадъци, които са в процес на обществени консултации.

Изводи и препоръки от анализа и оценката на стратегическите документи, свързани с управлението на отпадъците

- Европейските стратегически документи от последните години променят философията и подхода към отпадъците, и по-конкретно предлагат преход от екологосъобразно управление на отпадъците като ключов фактор за опазване на околната среда и човешкото здраве, към политика на предотвратяване на тяхното образуване и включването им в икономическия цикъл, основан на „кръгова икономика“. Този подход цели прекъсване на връзката между икономическия растеж и генерирането на отпадъци, вредящи на околната среда и създаващи риск за човешкото здраве.
- Очаква се в следващите 5-10 години на основата на приетите стратегически и политически документи ЕК да продължава да развива законодателството в сектор „управление на отпадъците“, което да въведе в още по-висока степен изискванията за превенция чрез нови правила за екодизайн и устойчивост на продуктите в целия им жизнен цикъл.
- Националните програми с финансиране от ЕС за периода 2021-2027 г. следва да осъществяват процеса на програмиране, като вземат предвид европейските политически и стратегически документи от последните години, по-конкретно относно „кръговата икономика“, както и националните стратегически документи, определящи визията за развитие на България, включително и НПУО за периода 2021-2028 г. и Стратегията и плана за действие за прехода към кръгова икономика на Република България за периода 2021-2027 г..
- Компетентните национални институции в България са предприели действия и са разработили национални програмни документи за управление на отпадъците, които като съдържание, обхват и структура са в съответствие с европейските законодателни и методически указания (Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г., Национален стратегически план за поетапно намаляване на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г., Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителството и разрушаване на територията на Р.България за периода 2011-2020 г.).
- Националният стратегически план за управление на отпадъците от строителството и разрушаване на територията на Р.България следва да се актуализира за продължителността на новия програмен период, включително да се направи анализ на прилагането на плана за периода 2011-2020 г.
- В два документа на ЕК от 2017 и 2019 г. относно „Преглед на изпълнението на политиките за околна среда 2019“ се констатира, че в страната все още не е приета всеобхватна програма относно политиката в областта на кръговата икономика и следва да се приеме такава програма, която тясно да кореспондира с националния план за управление на отпадъците.
- Общинските власти са разработили и прилагат програмни документи на местно ниво за управление на отпадъците. За да се разработят навреме общинските програми за периода 2021-2028 г. е препоръчително МОСВ да актуализира

методическите указания към местните власти за разработване на програмите веднага след одобрението на НПУО.

- В случай че има подходящи финансиращи програми, е препоръчително на национално ниво, например от НСОРБ, да се организират обучения на всички общини във връзка с най-новите изисквания за управление на отпадъците, вкл. разработване на програмите за новия програмен период.
- НПУО е разработен в съответствие с изискванията на законодателството и изпълнението на мерките, заложи в него води до изпълнение на почти всички конкретни цели за устойчиво управление на отпадъците, заложи в него.
- Анализите, визията, целите и приоритетите, разработени във връзка с Националната програма за развитие България 2030, адресират специално въпросите по управление на отпадъците и трябва да бъдат взети предвид напълно при разработването на НПУО 2021-2028 г.
- България следва да се подготви и да прилага актуалните насоки за промени на европейско ниво по отношение на трансграничния превоз на отпадъци във връзка с оттеглянето на Великобритания от ЕС и във връзка с прегледа на Регламент (ЕО) №1013/2006 относно превози до края на 2020 г., извършван от ЕК и евентуалните законодателни промени, които могат да произтекат от доклада на ЕК от оценката.

Изводи и препоръки от анализа и оценката на прилагането на законодателството по управление на отпадъците на национално, регионално и местно ниво

- България има значителен напредък по отношение на управление на специфичните потоци МРО, строителните отпадъци, както и битовите отпадъци като положителна тенденция.
- Целите за МРО се изпълняват и преизпълняват, което показва, че въведените системи за „разширена отговорност на производителя“ са ефективни и е препоръчително да се приложат и за други потоци отпадъци, като напр. отпадъци от текстил и кожа, както по-горе е мотивирано. Очаква се след въвеждане на изискванията към системите за разширена отговорност на производителя и въвеждането им в националното законодателство да се подобри още повече ефективността им.
- Необходимо е да се въведат допълнителни нормативни изисквания към общините с оглед подобряване на системите им за разделно събиране и третиране на битовите отпадъци, както по-горе е описано. Едновременно с това трябва да продължи финансирането на общинските регионалните системи за управление на битовите отпадъци както с национални, така и с европейски средства за целия период на настоящия план.
- За да се намалят депонираните отпадъци, отчисленията за депониране на общински отпадъци трябва да продължат да се прилагат. Предвид ниските резултати в редица общини по отношение постигане целите за рециклиране е необходимо да се въведе поетапно нарастване на размера на тези отчисления и въвеждане на по-строги ограничения за използването – единствено за

подобряване на резултатите по рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци и за предотвратяване на отпадъците. Трябва да продължат да се прилагат и отчисленията за строителните отпадъци с оглед постигнатия ефект от прилагането им.

- Направените препоръки за подобряване управлението на отпадъците следва да се заложат на законодателно ниво, едновременно с въвеждането в законодателството на европейското законодателство от пакета „кръгова икономика“ и да се адресират по подходящ начин в програмите, финансирани от ЕС за програмния период 2021-2027г.
- Предвид практиката на ЕК и на Съда на ЕС при наказателните процедури в сектор отпадъци и произтичащите за страните-членки последици, е необходимо навременно планиране, финансиране и прилагане на подходящи механизми за практическото прилагане на законодателството. Освен, че ще спести национален финансов ресурс, навременното изпълнение на законодателството ще осигури ползи за околната среда и здравето на хората.

Изводи и препоръки от анализа на дейността на регионалните сдружения по управление на отпадъците

- Регионалните депа се експлоатират преобладаващо от изпълнители избрани по Закона за обществени поръчки.
- Освен регионалните депа, операторите им в повечето случаи експлоатират и сепариращи инсталации и инсталации за компостиране на зелени и др. биоразградими отпадъци.
- Активността на участие на общините в заседанията на Общите събрания на РСУО е много висока, като почти всички общини участват редовно в заседанията.
- Наблюдава се висока степен на единомислие на общините при вземането на решения от РСУО. Въпросите, по които са възниквали разногласия, са свързани с вземането на решения за бъдещи проекти и съоръжения, които да обслужват РСУО и с определянето на цените и тарифите за услугите за ползване на общи съоръжения от общините от РСУО.
- Мнозинството от общините оценяват положително резултатите от дейността на РСУО, като под 4% от всички общини, участвали в проучването, считат, че са необходими промени в организацията на дейността и подобряване на работата на РСУО.

Изводи и препоръки от анализа и оценката на изпълнение на контролните функции, извършвани от компетентните органи

- Националното законодателство ясно разграничава и регламентира отговорностите на институциите на централно и местно ниво по отношение извършването на инспекции и контрол на дейностите с отпадъци.
- За подобряване на капацитета на общинските служители трябва да се провеждат обучителни програми, в т.ч. по отношение на контролните им

функции. Например, НСОРБ и АСЕКОБ биха могли да бъдат бенефициенти по различни програми за разработване и осъществяване на обучителни програми на всички общини, каквито успешни обучения са провеждани от тези две национални организации на общините през изминалия период.

- МОСВ е разработило и РИОСВ прилагат ръководство и инструкция за прилагане на единен подход за осъществяване на инспекции и контрол, съобразени с общеевропейските изисквания за инспекции в областта на околната среда. Необходимо е тези документи да се актуализират във връзка с настъпили промени в нормативната уредба.
- Необходимо е общините да изготвят годишен план и годишен отчет за контролната дейност по отпадъците, които да се одобряват от ръководството на общината, а резултатите от контролната дейност да се публикуват периодично на интернет страницата за осведомяване на обществеността;
- За повишаване капацитета на общините и РИОСВ за изпълнение на функциите с отпадъци и особено за подобряване на контрола е необходимо:
 - Назначаване на допълнителни служители, вкл. служители, занимаващи се основно с управление на отпадъците в общинските администрации
 - Непрекъснати обучения на общинските служители, включително на новопостъпващи в сектор отпадъци, като за целта МОСВ може да разработи проекти по различни финансиращи програми
 - Запазване високото ниво на квалификация на служителите в РИОСВ, чрез система на обучение в рамките на МОСВ и различни проекти
 - Осигуряване на достатъчно автомобили с цел повишаване мобилността и възможност за извършване на планирани и внезапни проверки в общинските администрации и в РИОСВ.

Изводи и препоръки от анализа и оценката на въведените схеми за управление на отпадъците на принципа "Отговорност на производителя" и "Замърсителят плаща"

- В България се прилагат успешно няколко основни схеми за управление на отпадъците в съответствие с националното законодателство в т.ч.: отговорност на причинителя и притежателя за образуваните отпадъци при производството на стоки и услуги; разширена отговорност на производителя относно 6 групи масово разпространени отпадъци; и схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци.
- Схемата за отговорност на причинителя и притежателя за образуваните отпадъци при производството на стоки и услуги се прилага за производствени отпадъци, вкл. производствени опасни отпадъци, болнични отпадъци, ПСБ/ПСТ, утайки от ПСОВ, отпадъци от строителството и от разрушаване на сгради (с изключение на строителните отпадъци от ремонтни дейности на домакинствата и разрушаване на сгради в малки количества по критерии, определени в ЗУО). Създадени са публични регистри на: лицата подлежащи на инспекция и контрол; лицата, притежаващи разрешителни и регистрационни документи за извършване на дейности с отпадъци; търговците и брокерите на отпадъци; депата за отпадъци

и инсталациите за преработка на отпадъци; лицата с комплексно разрешително по ЗООС и регистър на лицата с рециклиращи съоръжения по потоци отпадъци. Цените на услугите, свързани със съхранение, транспортиране и третиране на отпадъци се формират изцяло на пазарен принцип при наличната конкуренция на национално ниво, в рамките на ЕС и Световната търговска организация (СТО). Всички лица, получили разрешително/регистрационен документ за дейност с отпадъци или комплексно разрешително за инсталация за третиране на отпадъци подлежат на планови или извънпланови (*ad hoc*) проверки. Процесът на контрол е обезпечен с всички необходими нормативни документи.

- Схемата за разширена отговорност на производителя (РОП) се прилага успешно по отношение на 6 групи масово разпространени отпадъци (МРО): опаковки (от 2004 г.); ИУМПС (от 2005 г.); ИУЕЕО (от 2006 г.); отпадъчни масла и нефтопродукти (от 2006 г.); батерии и акумулатори (от 2006 г.); и гуми (от 2011 г.). При тази схема, лицата, пускащи на пазара продукти, които се превръщат в МРО, са задължени по силата на ЗУО и специфичните наредби за постигане на количествени цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО, определени в Наредбите за всеки вид МРО. Създадени са и се поддържат съответните публични регистри на задължените по схемата лица. Цените на услугите, свързани с подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО се формират изцяло на пазарен принцип при наличната конкуренция на национално ниво, в рамките на ЕС и СТО за предоставяне на такива услуги. Анализът на отпадъците показва, че най-добри постижения от гледна точка на йерархията на управление на отпадъците са постигнати за МРО. Това дава основание добрите резултати от прилагане на схемата за 6-те групи МРО схемата да се разшири и за други продукти. С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци за 2025 г., е необходимо в схемата да бъдат включен и този отпадъчен поток.
- Схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци. Схемата се прилага за битовите отпадъци от домакинствата (с изключение на 6 групи МРО) и за отпадъци, подобни на битовите, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, но образувани от други източници. Задължени лица са домакинствата и лицата, които образуват битови отпадъци и подобни на битовите отпадъци. Задължените лица заплащат такса за битови отпадъци, с приходите от която се финансира функционирането на схемата. Понастоящем размерът на таксата се определя масово като промил от данъчната оценка/отчетната стойност на имотите на гражданите, фирмите и институциите, което води до неспазване на принципа „замърсителят плаща“. През 2017 г. бе приет ЗИД на ЗМДТ, с който бяха въведени нови основи за определяне на такса за битови отпадъци. След няколко отлагания, към настоящия момент за стартова година на новия механизъм за определяне на такса за битови отпадъци е приета 1.01.2022 г.

Изводи и препоръки от анализа и оценката на техническите възможности за третиране на отпадъците

- Към 2020 г. са изградени и функционират всички депа за управление на отпадъците на регионален принцип (52 броя), с изключение на един регион (Кюстендил), в който депото е в процес на изпълнение и който е намерил временно решение за третиране на отпадъците в съответствие с изискванията. Регион Провадия е намерил решение за третиране на отпадъците в частна инсталация.
- В страната към разглеждания период са в експлоатация 22 Инсталации за оползотворяване на биоотпадъци, 46 са в процес на изпълнение и една в процес на оценка; от инсталациите за сепариране/ предварително третиране - 25 са в експлоатация, 21 са в процес на изпълнение, 2 са на етап работен проект, 1 е в процес на оценка и за 1 има инвестиционно намерение.
- След завършване на инсталациите, които са в процес на изпълнение 41 регионални системи разполагат със съоръжения в експлоатация, които покриват дейностите по депониране, сепариране/ предварително третиране и оползотворяване на биоотпадъци; пет регионални системи разполагат със съоръжения в експлоатация, които покриват само дейностите по депониране и оползотворяване на биоотпадъци; три регионални системи разполагат със съоръжения в експлоатация, които покриват само дейностите по депониране, сепариране/ предварително третиране; три регионални системи покриват само дейностите по депониране и една има договор с частна инсталация за третиране на ТБО и в момента не изгражда собствена инфраструктура.
- В РСУО с изградени сепариращи инсталации не се извършва стабилизиране на фракцията (0-50 мм), съдържаща основно инертна и биологична компонента и отделена под формата на подситова фракция. Към настоящия момент, подситовата фракция в тези инсталации не се третира, а директно се насочва за депониране. Окомплектоването на съоръженията за сепариране на смесени битови отпадъци с втори модул – инсталация за стабилизиране на подситова био фракция ще подпомогне постигането на целите по чл.31 ал.1 от ЗУО, и годишно ще бъде предотвратено депонирането на около 100 000 тона отпадък. Освен това има редица косвени ползи както за самите съоръжения, така и за опазване на околната среда.
- В страната има изградени 10 претоварни станции, като част от 6 регионални системи. Общият им капацитет възлиза на приблизително 122 000 тона годишно.
- Към 2018 г. 41 общини изпълняват заложените цели по чл. 31, ал. 1 от ЗУО.
- Голяма част от общините са добре обезпечени със съдове за смесени битови отпадъци. Съдовете за разделно събиране на отпадъци почти изцяло са собственост на организациите по оползотворяване и към момента липсва достатъчна за анализ информация за техния брой и обем.
- Общото количество образувани неопасни утайки в страната за 2018 г. по данни на ИАОС, образувани от 45 бр. ВиК оператори и 13 бр. локални пречиствателни станции за отпадъчни води, е 53082.62 тона/сухо вещество.
- Опасни утайки по смисъла на Наредба №2/2014г. за класификация на отпадъците към настоящият момент се генерират от ГПСОВ на градовете

Разград, Перник и Дупница. Не се допуска оползотворяването на опасни утайки в земеделието, поради което тяхното обезвреждане би могло да се извърши чрез изгаряне в подходящи съоръжения или в краен случай да се депонират на депа за опасни отпадъци и/или на регионални депа за битови отпадъци, на които има изградена клетка за депониране на опасни отпадъци.

- Все още е голям делът на депонираните отпадъци, което обуславя необходимост от изграждане на допълнителни клетки на депата.
- От страна на общините не се предприемат навреме действия за осигуряване на достатъчен капацитет за депониране на отпадъците.
- Общините от регион Дупница следва да предприемат спешни мерки за изграждане на планираното регионално депо за неопасни отпадъци.
- Общините от регион Провадия е необходимо да вземат решение дали в настоящия програмен период предвиждат действия по осигуряване на собствено депо и дали е необходимо да бъдат обособени като отделен регион за управление на отпадъците или ще се присъединят към регион за управление на отпадъците Варна, чиято инфраструктура използват към настоящия момент.
- Общините своевременно да осигуряват необходимите средства за рекултивация в съответствие с нормативните изисквания, заложи в Закона за управление на отпадъците с цел своевременно стартиране на дейностите по рекултивация.
- С цел спазване изискванията на чл. 21, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците, кметовете на общините от регионалните сдружения трябва своевременно да предприемат действия по възлагане и извършване на прединвестиционни проучвания за изграждане на ново съоръжение/я за третиране на битовите отпадъци най-малко три години преди изчерпване обема на депото за битови отпадъци или изтичането на експлоатационния срок на инсталацията.
- Проектите за рекултивация на депата да се извършват при възможно най-съкратени срокове в частта на техническата рекултивация, с което ще се предотвратят негативните последици върху околната среда от евентуално samozапалване и други инциденти.

Изводи и препоръки от анализа и оценката на въведените икономически инструменти и стимули в областта на управлението на отпадъците и ефективността от действието им

- Обезпеченията по чл.60 и отчисленията по чл.64 от ЗУО са икономически инструменти, насочени към намаляване на количествата на директно депонираните отпадъци и акумулиране на финансови ресурси за закриване и рекултивация на депата за отпадъци след изчерпването на техния капацитет. Размерът на отчисленията по чл.64 на 1 тон отпадък нараства с всяка изминала година. Анализът на данните за постъпленията от отчисленията показва доказаната ефективност на този инструмент.

- Такса за битови отпадъци е икономически инструмент, който трябва да материализира прилагането на принципа „замърсителят плаща“ по отношение на домакинствата и фирмите, генериращи битови отпадъци. Понастоящем, обаче, тя се определя като промил върху данъчната/отчетната стойност на имотите и не е обвързана с количеството на генерираните от лицата отпадъци. Анализът и оценката показват, че бизнесът заплаща в пъти повече на 1 тон генериран отпадък спрямо населението т.е. такса за битови отпадъци понастоящем не изпълнява ролята си на икономически инструмент. През 2017 г. със ЗИД на ЗМДТ влизат в сила нови изисквания по отношение определянето на размера на такса за битови отпадъци с цел превръщането на таксата в истински икономически инструмент. Поради липсата на информационна осигуреност и капацитет от страна на общините да въведат новите промени, стартовата дата на новите изисквания беше отлагана няколко пъти. В Държавен вестник, бр. № 14/17.02.2021 г. се обнародваха промени в Закона за местните данъци и такси, съгласно които новите основи за изчисляване на таксата ще се прилагат от началото на втората година след публикуване на резултатите от преброяването на населението и жилищния фонд в Република България през 2021 г.

Изводи и препоръки от анализа на добрите практики по предоствяване образуването на отпадъците

- Намаляването на използването на продукти за еднократна употреба от пластматата е широко застъпена практика в България и нейното прилагане трябва да продължи, а обхватът ѝ да се разшири. Особено силен ефект би имало ако тази мярка се прилага масово в детските градини и училищата.
- Продажбата на стоки в насипно състояние или в контейнери/буркани/кутии за многократна употреба, напр. стъклени, е добра практика, която може да се организира съвместно както с търговски вериги, така и с отделни магазини и производители.
- С развитието на модела т.нар. „бърза мода (fast fashion)“, което води до големи щети на околната среда както от гледна точка на производството, така от гледна точка на третирането на образуваните текстилни отпадъци, увеличаването броя на контейнери/пунктове за отпадъци от текстил с цел повторната им употреба е адекватна добра практика.
- Неоходими са действия в посока повишаване капацитета на институциите, най-вече общинските администрации, по отношение на нормативните изисквания, процесите и практиките по предотвратяване образуването на отпадъци.
- Необходимо е повишаване на информираността на населението за ползите от предотвратяване на образуването на отпадъците чрез разпространяване на интересна, полезна и достъпна информация.
- Създаването на партньорства между институциите, бизнеса и научните среди за минимизиране на отпадъците и ресурсна ефективност е добра практика, която е подходящо да се насърчава.

Изводи и препоръки от анализа на финансовите потоци в управлението на отпадъците в България

- Разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда в България като този дял непрекъснато нараства и изпреварват всички останали сектори на околната среда.
- Основните сектори, в които се извършват разходи по управлението на отпадъците са индустрията и публичния сектор (за управление на битовите отпадъци от общините).
- Главните източници за финансиране на оперативните разходи за управление на битовите отпадъци са собствените средства на организациите за оползотворяване на отпадъците и постъпления от такса за битови отпадъци, реализирани от общините.
- Водещият източник за финансиране на инвестиционните разходи за управление на МРО са собствените средства на организациите по оползотворяване. Останалите средства за третиране на битовите отпадъци се осигуряват от целеви средства по линия на републиканския бюджет, собствени средства на общините и безвъзмездно финансиране (по линия на ОПОС и ПУДООС, в т.ч. от ДБ).
- ОПОС е водещият източник за финансиране на публична инфраструктура в управлението на битовите отпадъци. През програмен период 2007-2013 г. по програмата са финансирани инвестиционни проекти в 20 РСУО в т.ч.: клетки на депа за битови отпадъци с общ капацитет 6 408 887 тона; инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци с общ капацитет 387 065 тона/год; инсталации за компостиране на зелени отпадъци с общ капацитет 200 667 тона/год; инсталации за анаеробно разграждане с общ капацитет 20 000 тона/год и др. През програмен период 2014-2020 г. са финансирани инвестиционни проекти в 24 РСУО в т.ч.: за изграждане на инсталации за предварително третиране на отпадъци; инсталации за компостиране на зелени отпадъци и инсталации за анаеробно разграждане.

Анализ и оценка на постъпващата информация за отпадъците в страната, получавана от оператори, общини, НСИ, ИАОС, НАП и др. институции, събиращи и анализиращи данни за отпадъците

- Много и различни институции събират информация във връзка с управлението на отпадъците, като в националната информационна система за отпадъци не се обхваща цялата налична информация.
- Ефективното управление на отпадъците и контрол се възпрепятства от факта, че наличната информация в една институция не е достъпна (е трудно достъпна) за ползване от други заинтересовани институции.
- Получаваната информация в различните звена на отговорните институции не е достъпна за лицата, които впоследствие ще я използват за изпълнение на възложените им функции.

- Наличната информация в различните институции често е организирана по начин, който не позволява сравнителен анализ на данните - обхващат различен времеви диапазон, представена е в различни разбивки.
- За осигуряване на по-пълна информационна обезпеченост на изготвянето на НПУО 2020-2028 г. е обработена и анализирана информация от общините, РСУО и РИОСВ, набрана чрез въпросници.

Основни изводи и препоръки от анализа относно необходимостта от въвеждане на специфични мерки за ограничаване на вноса на дадени отпадъци на национално ниво в съответствие с Регламент (ЕО) 1013/2006 г. и Регламент (ЕС) № 660/2014 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1013/2006 относно превози на отпадъци (поместен в раздел 5)

- България се възползва от изградените инсталации и съоръжения в други страни-членки чрез износ в тези страни за третиране на генерирани в страната опасни отпадъци.
- България е забранила вноса на отпадъци за депониране и е единствената страна-членка, въвела ограничения за внос на отпадъци за изгаряне/съвместно изгаряне на отпадъци. Препоръчва се ограничения за внос на отпадъци да се прилагат и за периода на настоящия Национален план за управление на отпадъците 2021-2028г. В допълнение към това ограничение е целесъобразно да продължи да се извършва както и досега стриктен контрол, включително преди разрешаване на вноса на отпадъци за изгаряне с оползотворяване на енергията да продължават да се извършват проверки за практическото изпълнение от конкретната инсталация, за която е предначен вноса.
- В случай на необходимост от оползотворяване с получаване на енергия на големи количества местни отпадъци да се въведе допълнително ограничение за внос на отпадъци чрез изискване в Закона за управление на отпадъците първо да се изгарят отпадъци, образувани от територията на страната, след което да бъде разрешаван внос.
- Нараства рискът от незаконен трафик на отпадъци в рамките на ЕС, в т.ч. и в България, в резултат на въвеждане на ограничения за износ на отпадъци в трети страни, които доскоро са приемали за третиране големи количества отпадъци.
- Контролните органи в страната, компетентни да осъществяват контрол при трансграничен превоз, са много на брой и трябва да се осигурят интегрирани и координирани действия, обединяващи различните правоприлагащи органи и административните органи с цел изграждане и по-нататъшно укрепване на ефективна система за борба с незаконните дейности, свързани с трансграничните превози на отпадъци.
- Необходимо е да се:
 - създадат електронни бази данни, които да осигуряват възможност за осъществяване на съответната комуникация между компетентния орган и нотификаторите на превозите с отпадъци, както и комуникацията на местния компетентен орган със заинтересованите компетентни органи на

други държави /на местоназначение, изпращане, транзит/, участващи в процеса по разрешаване на съответния превоз, като се има предвид чл. 26, параграф 4 от Регламент (ЕО) № 1013/2006, съдържащ технически и организационни изисквания за практическото осъществяване на общоевропейска електронна система за обмен на данни за предаване на документи и информация. Като част от създаването на електронните бази данни да се цифровизират задължителните формуляри за превози на отпадъци и се осигури автоматизиран анализ на тези формуляри и възможност за споделяне на операционната система с всички органи, участващи в контрола на трансграничния превоз и борбата с незаконния трафик на отпадъци.

- предприемат мерки за подобряване на сътрудничеството с държавите на произход на отпадъците, в т.ч. вътресъюзното движение на отпадъците, както и с третите държави, които са пряко засегнати от трафика на отпадъци, с цел да се улесни връщането в тези държави, когато е предвидено в Регламента, като например организиране на допълнителен обмен на информация относно срещани трудности и препятствия при връщането на отпадъци и прилагани практики за отстраняване на възникнали проблеми, работни експертни срещи за обмен на добри практики и др.
- независимо че Регламент (ЕО) № 1013/2006 се прилага повече от десет години, е препоръчително да продължи да се укрепва капацитетът чрез непрекъснати обучения на всички органи, участващи в контрола и инспекциите на трансграничния превоз на отпадъци и да се осигури достатъчен брой инспектори във всички организации и структури, осъществяващи контрол в целия процес. На базата на ежегоден анализ на конкретните потребности от обучение във всяка институция с компетенции за контрол на трансграничния превоз, в годишните планове на съответната администрация за обучения на служителите да се включват и изпълняват обучителни програми, включително за новоназначени служители. Компетентният орган МОСВ ще извършва обучения на служители от контролните органи веднъж годишно, в т.ч. при промени в Регламент (ЕО) № 1013/2006 относно превозите на отпадъци. Специфични обучения на контролните органи, посочени в член 116 от ЗУО, следва да се инициират и осъществяват от администрациите на съответните контролни органи, съобразно ежегодния анализ на нуждите от обучение, направен в съответната администрация.
- да се поддържа и засили сътрудничеството със страните-членки, включително със съседни страни чрез участие на национални експерти във всички работните срещи, обучителни семинари и конференции и други форуми и дейности, организирани в рамките на Базелската конвенция и Регламент 1013/2006.